

*Избор из казивања са Књижевног сусрета поводом
обележавања манифестације „Март – месец српског
језика“: промоција монографије др Милоша Ђорђевића
„Уметност Љубивоја Ршумовића“*

22. март 2024. године
Висока струковна васпитачка и медицинска школа у
Вршцу

Сви појмови који су у тексту употребљени у мушком граматичком роду обухватају
мушки и женски род лица на која се односе.

Др Ивана Ђорђевић

**Књижевни сусрет поводом обележавања манифестације
„Март – месец српског језика“: промоција монографије др Милоша
Ђорђевића „Уметност Љубивоја Ршумовића“**

*Март – месец српског језика*¹ је манифестација коју је 2022. године покренуло Друштво за српски језик и књижевност Србије у сарадњи са катедрама за српски језик и српску књижевност Филолошког факултета Универзитета у Београду. Намера ове манифестације јесте да се популаризује србистика као научна дисциплина у оквиру славистике, да се код младих пробуди интересовање за изучавање српског језика, као и да се широј јавности укаже на лепоту и изражајне могућности српског језика и значај његовог негована². Српски језик и језичка култура током месеца марта славе се широм земље, и то: организовањем научно-популарних предавања, трибина, језичких радионица, квизова, конкурса, књижевних сусрета...

Са намером да допринесе манифестацији и подржи је, Стручно веће за матерње језике Високе струковне васпитачке и медицинске школе у Вршцу, у сарадњи са Стручним већем за стране језике и Стручним већем за методике, 2023. године организовало је, у склопу наставних активности из више предмета, проверу и унапређивање правописног знања студенткиња и студената кроз посебно осмишљен правописни тест³. Ове године, *Март – месец српског језика* обележавамо књижевним сусретом са проф. др Милошем Ђорђевићем. Са нама су данас испред Стручног већа за матерње језике проф. др Бриндуша Жујка, испред Стручног већа за методике – професорка струковних студија др Љиљана Келемен Милојевић и две студенткиње Високе школе у Вршцу које је професор Ђорђевић увео у научни рад, позивајући их на научни скуп о Раши Попову – Милана Стојановић и Катарина Перишић. Посебно вас све поздравља професорка и песникиња др Драгица Станојловић, која данас није била у могућности да нам се придружи и лично учествује у промоцији књиге, те ће нам њен текст прочитати студенткиње друге године програма *Васпитач деце предшколског узраста* Високе школе у Вршцу – Дајана Бала, Теодора Стевановић и Маја Стојиљковић.

Професор Ђорђевић је свој значајан и више пута награђиван стваралачки опус, са којим ћемо се данас подробије упознати, употпунио још једном књигом – првом научном монографијом о Љубивоју Ршумовићу, вођен – не први пут – идејом да *треба писати о великим писцима који чине национално културно наслеђе*, како га је саветовао још уважени академик Радомир В. Ивановић (Ђорђевић, 2023: 284). Монографију је, као човек духа и културе, објавио обележавајући шездесет и пет година стваралаштва уметника.

¹ Више видети у: *Литература и извори. Март – месец српског језика*.

² В. *Литература и извори. Циљ манифестације Март – месец српског језика*.

³ В. *Литература и извори. Активност поводом обележавања манифестације Март – месец српског језика, Висока школа, Вршац, 2023.*

Да је разговор о уметности Љубивоја Ршумовића, у месецу посвећеном обележавању неговања матерњег језика, језичке културе и стваралаштва вишеструко полезан – говоре анотације о Ршумовом језику *на које нас подсећа, о којима нас учи или их апострофира* аутор монографије Милош Ђорђевић. За ову прилику, издвајамо само неке:

- Ршум је већ у деветој години био залућен игром речима и римама, у четрнаестој је написао први сонетни венац, у седамнаестој имао је пет стотина написаних песама, у тридесет првој објавио је збирку *Ма шта ми рече*; у седамдесет трећој овај аутор броји око осамдесет објављених књига (Ђорђевић, 2023: 15);
- Ршум ведро мисли и пише и то „у смислу – једноставно, бистро, прегледно, читко, кратко и јасно” (Исто, 16);
- Ршумовићева уметност почива на пет носећих значењских различитих реторичких и поетичких *златних греда*, а прва међу њима саткана је баш од *језичког пословичког искуства и игривости језика и са језиком* (Исто, 18);
- Ршумовић истражује „изражајне могућности говорног језика, његову спонтаност и разиграност” (Исто, 160), а неочекивани дух, хумор, обрт и *језичка акробација* – све су то трајни валери Ршумовићеве поезије и поетике (Исто, 162), како читамо у Ђорђевићевој монографији.

Као потврда ових ауторових запажања, јесу и промишљања других ауторки и аутора. Тако, на пример, у посебном издању часописа *Књижевност за децу у науци и настави*, Марина Кебара истиче да је примаран принцип у подлози књижевних текстова за децу Љубивоја Ршумовића управо прецедентност говорних манифестација дечјег језика у форми језичке игре, са истакнутим обележјем одступања од језичке норме и узуса (Кебара, 2020: 152). Слађана Миленковић у часопису *Узданица* акценује да песме нонсенсног садржаја Љубивоја Ршумовића подстичу стваралачку употребу језика (Миленковић, 2011: 107), а Милован Данојлић, српски књижевник, преводилац и академик, пише:

Погледа ли се пажљивије речник Ршумовићеве поезије, лако ће се уочити смелост са којом песник користи непесничке речи, речи из најшире, свакодневне потрошње, или чак и оне из међународног оптицаја. Запостављене, презрене и осумњичене, он је те речи удостојио пажње и оне су, захвалне, засјале у његовим песмама свим жаром што га у себи носе.⁴

Поред свега претходног, професор Ђорђевић скреће пажњу на то да је уметничко дело Љубивоја Ршумовића усмерено и на естетско васпитање и омогућује да деца примећују лепо, да схватају *лепост у стихованог језика и лепост и музику речи* и да усвајају лепо како би етичко и лепо из њих израсло. Читајући и развијајући *љубав према писаној речи*, млади усвајају ставове, стичу искуства којима се изграђује личност и постају бољи људи (Ђорђевић, 2023: 32). Он закључује да се у збирци песама *Сјај на прагу* (*Сјај на прагу*, Српска књижевна задруга, Београд, 1982) регистар *налога чувања и одбране* протече и на захтеве да се *чува језик*, издвајајући Ршумовићеве стихове: *Кажем чувај реч / Којом си закључавао / Срца и лакомице...* (Исто, 70).

---

⁴ В. Литература и извори. Милован Данојлић о делу Љубивоја Ршумовића.

Бављење свиме наведеним – како кроз данашњу промоцију и предавање које ће професор Ђорђевић одржати, тако и кроз даље, подробније читање његове монографије – несумњиво доприноси *популаризацији језичког стваралаштва* и чини значајан допринос активностима којима се обележава манифестација *Март – месец српског језика*.

Наш програм је и прилог свеукупним научним, уметничким и стручним напорима усмереним ка обogaћивању српског језичког израза – говорног и уметничког. Монографија „Уметност Љубивоја Ршумовића” јесте пример – и изабраном темом, и формом и садржајем – који достојно показује како се можемо изражавати лепше и сликовитије. Она указује на стваралачке могућности српског језика, али и потребу за непрекидним истраживањима језичких неслућених комбинаторичких могућности. Излагање закључујем акцентујући реторику појединих наслова и поднаслова монографије пред нама:

Реч је, то треба знати, живо биће, а језик – језик је збирно место свих знања (Исто, 21: 144).

Литература и извори:

- *Активност поводом обележавања манифестације Март – месец српског језика, Висока школа, Вршац, 2023: <<https://www.uskolavrsac.edu.rs/aktivnost-povodom-manifestacije-mart-mesec-srpskog-jezika/>>, 25. 3. 2024.*
- Ђорђевић, М. (2023). *Уметност Љубивоја Ршумовића*. Младеновац : Центар за културу и туризам.
- Кебара, М. (2020). Језичко-семантичке аномалије као стилски поступак у књижевности за децу Љубивоја Ршумовића. *Књижевност за децу у науци и настави*, пос. изд., књ. 25, 141–155. Доступно на: <http://skr.rs/zNSd>, 25. 3. 2024, 20. 3. 2024.
- *Март – месец српског језика. <<https://www.martmesecsrpskog.rs/>>, 25. 3. 2024.*
- Миленковић, С. (2011). Обрада нонсенсних песама Љубивоја Ршумовића у вртићу. *Узданица*, VIII/2, 107–116. Доступно на: <http://skr.rs/zNSo>, 19. 3. 2024.
- Милован Данојлић о делу Љубивоја Ршумовића. <https://sr.wikipedia.org/>, према Данојлић, Милован (1973). *Међу презреним, осумњиченим речима*. Београд: Борба.
- *Циљ манифестације Март – месец српског језика: <<https://drustvosj.fil.bg.ac.rs/2023/03/02/mart-mesec-srpskog-jezika-program-obelezavanja-manifestacije-po-gradovima-srbije/>>, 2. 3. 2023.*

Др Љиљана Келемен Милојевић

Био-библиографија др Милоша Ђорђевића

Милош Ђорђевић је рођен 1954. године. Студије југословенске књижевности и српскохрватског језика дипломирао је на Филозофском факултету у Приштини (1979). Магистрирао је на Филолошком факултету у Београду (1984) и докторирао на Филозофском факултету у Новом Саду (1994). Током професорске каријере одржао је више предавања као гостујући професор на универзитетима у Бечу, Софији, Сегедину, Љубљани и Темишвару. Нешто више од пола деценије радио је као професор струковних студија на Високој школи у Вршцу.

Објавио је следећа дела:

- Песничке збирке: *Додир лета* (1977), *Како сте* (1981), *Пробуђени језик* (1987), *Ослобођени језик* (1988), *Сведок* (1991), *Светија* (1991), *Зло* (1994).
- Дrame: *Вричани зову* (*Varsetenii sheaa*, на румунском) (2014) и *Укупација* (2017).
- Монографије: *Дело Лазара Вучковића* (1989), *Модели српског романа* (1996), *Гојбуљска основна школа* (са Б. Зарковићем, 1997), *Српске школе у Вучитрну 1828–1912*. (са Милованом Богавцем и Јасном Парлић Божовић, 1998), *Дело Вука Филиповића* (2004), *Реторика Радоја Домановића* (2008), *Књижевне утопије Данила Николића* (2010), *Пјеснички кругови Стевана Раичковића* (2012), *Нова књига о Андрићу* (2016), *Андрићев свет* (2018) и *Уметност Љубивоја Ршумовића* (2023), *Дело Радомира Ивановића* (2024).
- Књиге огледа и студија: *Стваралачки дух и аналитички чин 1–4* (2001, 2003, 2007, 2013), *Трокраки свећњак знања* (*Поетика, реторика, критика*), (2009) и *Поетика не/изрецивог* (2014).
- Уџбенике за студенте: *Практикум за српски језик* (2013, 2015, 2017), *Књижевност за децу – поетика, реторика, методика* (2014, 2016).
- Приређене књиге: *Лазар Вучковић Сунце уместо тачке* (1997), *Светомир Арсић Басара Корото* (1998), *Драгољуб Мурганић Светлосни крст* (1998), *Критика критике* (*Критичари о делу Радомира В. Ивановића*) (2010) и *Вук Филиповић Поезија Милана Ракића* (1999).

За научни и културни рад добио је више награда:

Друштва књижевника Косова и Метохије, „Драгојло Дудић“, „Андрићеву награду“ Андрићеве академије и Вукову награду за изузетан допринос српској култури и науци.

Проф. др Бриндуша Жујка

Реч о монографији „Уметност Љубивоја Ршумовића“

*Око моје тек у тами види
Ведро срце ко планина ћути
Није време да се душа стиди
Небо не зна шта му земља слуги
Ко планина ћути ведро срце
Тек у тами види моје око.
(Љубивоје Ршумовић)*

Није први пут да се сусрећем с делом професора Милоша Ђорђевића. Имала сам прилику и задовољство да сарађујемо пре неколико година као колеге, чланови Катедре за матерње језике ове институције. Међу многим другим стварима, остао ми је и благи подстрек професора, који је звучао овако: „Колегинице, пишите само о великим писцима!“. Ово мишљење је у суштини црвена нит која пролази кроз цело професорово дело као писца, књижевног критичара, монографа или љубитеља и творца вредности. Захваљујући овом веровању, увек будном, састајемо се и данас, путем ове књиге, са песником који је оставио дубок траг у тлу српске књижевности и културе уопште.

У наставку, изложићу неколико сажетих коментара, који немају претензију да буду егзегетски, јер ова књига нам помаже да мигрирамо ка центру и треба је посматрати као такву.

Дете, људско биће и његов свет привукли су интересовање писаца, који су кроз векове оставили непроцењива дела. Овај феномен имао је одјек и у српској књижевности, а књижевно наслеђе јасно и исцрпно потврђује ову тврдњу. С појављивањем монографије „Уметност Љубивоја Ршумовића“, аутор на свој начин износи на видело један срећан догађај у српској књижевности. Као што се може видети већ из наслова студије, реч је о познатом уметнику писане речи. Књига је објављена 2023. године у издавачкој кући Центар за културу и туризам Младеновац.

Као и већина научних радова професора, монографија се истиче комплексном визијом проблема, с темом приступљеној из различитих углова, и темељним аргументовањем ауторове позиције. Скоро 300 страница, које је монограф ткао од речи и слика, успевају да воде читаоца на необично путовање. Наравно, можемо наићи на многе такве примере у свету књижевности, али књига „Уметност Љубивоја Ршумовића“ осигурала је место у констелацији речи, како по оригиналности, ауторском стилу, интердисциплинарном карактеру, тако и по аури коју има јунак књиге, а то је писац Љубивоје Ршумовић. Остваривање оваквог подухвата засновано је на истраживању у архивама, библиотекама, на терену, темељном читању.

Монографија обухвата пет делова, који су представљени ауторовим предговором и прилозима, у којима се налазе драгоцене информације о биографији и библиографији писца, као и о многобројним изворима које је монограф користио. Тих пет конститутивних делова представљају праве степенице који граде ригорозан, планиран, интензиван процес, добро

контролисан од стране аутора монографије. Једном склопљени, додирују диван универзум уметности. Увек постоји КО и ШТА што нас ставља у дијалог с дететом из прошлости, које је остало у души песника, али и с дететом у нама, које не престаје да буде наш Еден. Имају јасне, експлицитне и свеобухватне називе: *Одисеја Ршумдани*, *Рецепција у критици*, *Аутобиографска митологија и стварност*, *Сито и решето критике*, *Поетика и аутопоетика*.

Читајући само ове наслове примећујемо тематске аспекте, основне идеје које монограф развија. Да би илустровао и аргументовао своје анализе и синтезе, монограф користи како дела песника, тако и дела многих научника који се баве истраживањем различитих области образовања, науке, културе. У овом контексту, аутор остаје искрен према себи, подржан обимношћу знања, али и гласом своје душе.

Делови монографије су хетерогени по садржају и броју страница (најобимнији је четврти део, са 63 странице), али се залажу и стварају једну добро осмишљену целину. Синтетички поглед на садржај делова књиге нас доводи до неколико општих идеја, које свакако имају значај за оне који желе да се упусте у овај подухват. Тако, у *Одисеји Ршумдани*, првом степену монографије, развија се корисно заједништво између поетике, естетике и педагогије откривено у делу Ршумовића. У другом делу, *Рецепција у критици*, примећујемо да је Ршумовићева уметност као песнички, естетски и образовни дар, обележена способношћу да се вечна искреност детета забележи и пренесе у реч. Истовремено, она обавља три основне функције: стимулише хумор и буди мудрост, доноси радост и поетизује језик.

По методи *од књиге до књиге*, у трећем делу монографије, аутор је продубио анализу песникове уметности након објављивања књиге „Ршумдани” (2007), која је настала током ршумдеценија.

Четврти део монографије представља златни пресек критике Ршумовићеве уметности под мотом Сент Егзиперија: *Ја долазим из детињства, тамо је мој завичај*. Према мишљењу монографа, њиме се оцртавају две теме и два изворишта дела нашег песника. У детињству и завичају формирала се „унутрашња стваралачка емоција” и сазрела стваралачка личност писца која је изаткала животну поетичку и естетичку чувену панораму света детињства. Тај свет је заправо ршумијада и непрестано се код читалаца и слушаца обнавља и обликује током шест и по деценија.

Пети део монографије под насловом *Поетика и аутопоетика* и песниковим мотом: *И паишад лају на матерњем језику* демонстрира значај матерњег језика у стваралачкој свести и чињеницу да је у интервјуима критичарима пружио оквир, услове и аксиоме разумевања и тумачења стваралачког лука и уметничког опуса. О статусу и значају интервјуа за монографско вредновање ршумдана, ршумгодина и ршумдеценија у којима је настајала уметност Љубивоја Ршумовића говори чињеница да из њих крећу уводна разматрања ршумдеценија и њима се, идејом о матерњем језику, заокружују финална разматрања као крај који бива нови почетак стварности која не уме да чека.

Закључујући овај скроман коментар, износим своје мишљење да је монографија „Уметност Љубивоја Ршумовића” аутора Милоша Ђорђевића дар интелектуалног раста, намењен како онима који студирају, тако и онима који

истражују едукативно-уметнички феномен књижевности за децу, и не само за децу. Кроз истраживање, научна искуства успостављају вредности истине, али идентификујемо да овде постоји још један начин оснивања, кроз ревелације.

За крај, користићемо речи аутора Милоша Ђорђевића, који каже: „После анализе, на крају свих крајева, ако прихватимо да крајеви остају, додајемо: У средишту уметности Љубивоја Ршумовића нису само детињство и дете што дуго станује у човеку, већ и сав живот” (стр. 250).

Др Драгица Станојловић

**„Уметност Љубивоја Ршумовића“
(Прилог тумачењу биографије критичара и биографије дела)**

Као психолог и стваралац, с разлогом и с поводом, у представљању дела Милоша Ђорђевића полазимо од идеје да најпре представимо његов психолошки портрет, јер је реч о научнику који је створио, видите, значајан опус који чине монографије, књиге огледа и студија из српске књижевности и културе, збирке поезије и драме. Реч је о значајном научном и уметничком делу које ће остати као вредан споменик у српској науци о књижевности.

Бавећи се делима књижевника, теоретичара и историчара књижевности, он се није трудио да пронађе елементе који нису довољно осветљени или објашњени, већ је заронио у димензију која истовремено може да се посматра са различитих нивоа постајања. На та, загонетна и комплексна путовања, кретао је од речи која може да буде носилац идеја и да означи аутономност и сопствену снагу, и која, ако се прецизно прати и чува, може да открије суштину порука и нових значења.

Аутор има карактер трагача, подржан упорношћу, непоколебљивошћу и систематичношћу. Са тим особинама у сваки истраживачки подухват креће вођен радознаношћу, и готово са дејим узбуђењем да досегне до нивоа спознаје коју је антиципирао. Поседујући завидну ерудицију из разумењих области књижевног и научног корпуса, Ђорђевић зна и осећа да се у сваком делу могу открити скривене поруке и истине које испливају на површину кад их покрене нова друштвена одредница, настала у непрестаном кретању. Знањем и искуством, он у делу антиципира естетичке и етичке принципе које треба посебно назначити и сачувати као драгоцености које ће користити онима који долазе.

Поседујући суптилна и истанчана осећања и за лепо и добро, као историчар књижевности, он задаје себи обавезу да их проналази, прати и открива недовољно апострофирана значења. Усмеравајући читаоца на лепоту, доброту, саосећања, разумевања другог и другачијег, Ђорђевић припада оним малобројним људима који су се подухватили незахвалне улоге да едукују друге и да њихову пажњу усмеравају ка непролазним вредностима.

Као ангажовани интелектуалац, критички рад и дело несебично усмерава ка другима са циљем да отргне од заборава и вреднује уметничка дела неправедно занемарених уметника, или да познате на нов начин приближи читаоцима. У актуелном времену људског трајања, у коме су универзалне вредности на којима је човечанство вековима опстајало озбиљно пољуљане, не мири се са таквим поретком ствари, већ упорно и предано ради на њиховом очувању. Вођен личним принципима поштовања човечности, индивидуалности, хуманости и правичности, бескомпромисни је борац за књижевне вредности и не пристаје на компромисе које намеће време конзумеризма у коме се све тумачи законима понуде и потражње.

Попут мисионара, Ђорђевић преноси поруке које су градиле, подизале и до данас очувале човечанство. Он их сакупа и чува од заборава са вером да ће

имати коме да их пренесе. Свест о континуитету трајања и међусобној повезаности људи у времену и простору покреће га да неуморно ради и открива вредности из историје српске књижевности. Открића изнова буде стваралачки занос и радост и обнављају његову завидну креативну енергију. Са вером да човечанство почива на идејама хуманизма, и као критичар и као песник и као културни посленик и професор, он поставља себи циљ да те постулате промовише. На њих указује, како кроз дела које анализира, тако и преко сопствених стручних ставова. Племенитост, као личну особину, не намеће, али је апострофира као принцип неопходан да би људи пребродили страхове и сумње.

Сви његови књижевни подухвати импонују озбиљношћу, студиозношћу и отвореним питањима на које даје одговоре и, истовремено, оставља могућност и за истраживање другима. Систематичност у истраживачком поступку рађа поверење код стручњака и код читаоца, што га етаблира као аутора чијем се раду прилази са поверењем. Ђорђевић је неуморан у откривању нових дела и аутора којима посвећује своје знање и креативну енергију. Објективних могућности има, па, с правом, и у осмој деценији живота од њега можемо да очекујемо нове пројекте који ће допринети да српска књижевна мисао напредује и мотивише нове, младе трагаче да истражују и откривају нове истине.

У наставку овога текста осврћем се само на „Уметност Љубивоја Ршумовића“ и износим само неколико вредносних судова као констатације.

Монографијом „Уметност Љубивоја Ршумовића“ Ђорђевић представља уметника као друштвено ангажовано биће које јасно види, осећа и зна како треба речима учити, лечити, подстицати, поправљати духовни статус деце и народа. Његов истраживачки и радознали дух, подржан великом ерудицијом и способношћу да трага за скривеним порукама, омогућава читаоцу да упозна не само, како је оценио ослањајући се и на већ изречене судове, велико дело Љубивоја Ршумовића, већ и да открије како се, погледом са свих страна и продирањем у вишеслојност и неизрецивост уметничке структуре, прилази анализом великог књижевног корпуса. Он не лута и не претпоставља, он документује сваку идеју и сваку мисао.

Љубивоје Ршумовић нам се догодио као величина и задужио нас је да га чувамо и бранимо докле год постојимо. Дужни смо да његову мудрост разумемо, преносимо, и на њој васпитавамо будуће генерације.

Које су и какве особине које красе нашег писца и шта је то критички ислеђивао и вредновао Милош Ђорђевић? Пре свега то је есенцијална доброта. Она је проистекла из способности да писац разуме животне токове и животни смисао.

Доброте треба.

Добри да смо овог трена, још није касно.

Друга особина уметника је племенитост. Ршумовића краси способност да проникне и пренесе етичке норме, као универзалне вредности које су одржале човечанство. Етичке норме су на естетским принципима уграђене у сваки његов стих и као изузетне драгоцености које нас обогаћују и уче лепом. Ршумовић

јасно види како треба речима учити и лечити, подстицати и поправљати друштвени статус једног народа:

*Речи
Речи
Речима се туга лечи
Речима се глупост спречи
Паметне и мудре речи
Испеци на реци деци.*

Ршумовићеве песме, показује Ђорђевић, лековите су, видовите и мудре. Преносе веру у људскост, саопштавају вечите истине, разбијају заблуде, позивају на игру која ослобађа и обогађује:

*Ја певам значи стрепим
Ал се мржњи не дам
Песмо и кад ослепим
Тобом ћу свет да гледам.*

Поштујући децу и посвећујући им највећи део песничког опуса, Ршумовић поручује да нас детињство опредељује. Одраслима помаже да схвате да је старење одустајање од лепоте, креативности, слободног мишљења и жеље за истраживањем. Кроз стихове нуди им решење и утеху, уз поруку да се старењу одупру кроз поезију, размену осећања, стваралаштво и заједништво:

*Игра је здравија од млека
Игра је свежија од воде
Игра је за човека
Најлепши дар слободе.*

Ето то је Ршумовић у Ђорђевићевој монографији. Дobar критичар је изабрао великог песника.

(Текст на промоцији монографије „Уметност Љубивоја Ршумовића“ 22. 3. 2024. године читале студенткиње друге године Високе струковне васпитачке и медицинске школе у Вршцу: Дајана Бала, Теодора Стевановић и Маја Стојиљковић.)

Милана Стојановић и Катарина Перишић,
струковни мастер васпитачи

**Казивање поводом промоције монографије „Уметност Љубивоја
Ршумовића” др Милоша Ђорђевића**

Поштовани професори, студенти и ћаци,

Пре свега желимо да се захвалимо нашем драгом професору Милошу Ђорђевићу што нам је указао част и позвао нас, да после дужег времена, поново будемо овде, у нашој школи где је почела наша љубав према професији васпитача, и тако омогућио да наставимо са образовањем, стицањем нових искустава и саморефлексијом. Желимо посебно да поздравимо и професоре Високе струковне васпитачке и медицинске школе у Вршцу који су нам, са пуно труда и воље, преносили знања, вештине и теорије које нам данас веома много значе у раду са децом.

Један од тих професора, чија су предавања била специфична, занимљива и поучна, био је управо професор Ђорђевић. Његова предавања нису била везана само за теорију, већ и за различите животне ситуације. Увек је налазио добра поређења између животних ситуација и различитих књижевних дела.

Оно што нам и данас значи јесте то да нас је оспособио да решавамо различите проблеме путем дивергентног мишљења, како у раду са децом, тако и у животу. Увек је тежио да у нама пронађе оно најбоље; мотивисао нас је да кроз разговоре на предавањима, где је очекивао да изнесемо своја мишљења на задату тему, пажљиво слушао, а онда смо заједно долазили до закључака.

Рећи ћемо још нешто због чега смо захвалне професору Ђорђевићу. Он је је веровао у нас и укључио нас као студенте, будуће васпитаче, у научну конференцију о књижевном делу и свету детињства Раше Попова, писца којег обрађујемо у вртићу.

Данас као васпитачи имамо прилику да учествујемо у још једном културном чину – у промоцији професорове научне монографије о великом дечјем песнику под насловом „Уметност Љубивоја Ршумовића”. И она ће нам помоћи да као васпитачи наставимо са усавршавањем и радом на себи. Иначе, професорове књиге смо читали за време студија: од приручника за књижевност и српски језик, до текстова Андрића, Раичковића и других писаца о игри и детињству. То је за нас била велика радост стварања и лепота сазнања и открића. Данас смо струковни мастер васпитачи, који раде већ шест година са децом и желимо да кажемо да смо свесне значаја дела Љубивоја Ршумовића за рад са најмлађима. Нема странице у овој књизи која нас на то не упућује.

Познати песник за децу, Љубивоје Ршумовић, уз кога су одрасле генерације, па и ми, оставио је у српској књижевности и култури траг у делима посвећена деци и детињству. Благо које је оставио чика Ршум значајно је утицало и утицаће на развој деце зато што он зна да им приступи, јер је и сам био и остао дете у души, како показује професорова монографија чији један мото гласи: *Ја долазим из детињства, тамо је мој завичај.*

Поезија за децу Љубивоја Ршумовића је посебна. Модерна по духу и изразу, она је дубоко уроњена у српски језик, културу и традицију. Ршумовић пева о себи и другима, игри, љубави, другарству, разумевању и неразумевашу, разним овоземаљским чудима и чудесима која се скривају у свакодневици у наизглед обичним тренуцима нашег живота. Он овај обичан свет чини смешнијим, парадоксалнијим и занимљивим. И све су то теме и проблеми које је професор као критичар обрадио у посебним поглављима.

Оно што можемо рећи из угла васпитача, а то је да деца воле песме Љубивоја Ршумовића. Оне су им занимљиве, смешне и лако памтљиве. Многи родитељи и данас читају деци његове песме пред спавање, а са телевизије их је, као што сте видели, редовно поздрављао у емисијама *Полетарац* и *Хиљаду зашто*.

Сигурне смо да у Србији не постоји вртић у којем се песме Ршумовића нису чуле, ако не свакодневно, онда на приредбама. Скоро сва деца знају напамет песме *Десет љутих гусара*; *Бабарога*; *Вуче, вуче бубо лења*; *Миш је добио грип*; *Ишли смо у Африку*; *Ау, што је школа згодна...*

Ми смо сведоци да данас деца, у слободним активностима, траже да им пуштамо његове песме; слушају их и певају са одушевљењем и уживањем. Рецитовање није само пуко учење стихова напамет, него права инвестиција родитеља и васпитача у будућност деце и њихову вештину говора, лепог изражавања и опште комуникације.

Вама студентима кажемо: *Позитивни ефекти рецитовања на здравље деце су бројни, зато не треба потцењивати моћ једне научене песме која може заувек обележити детињство малишана*. Тежимо томе да поред свега што деца слушају кроз данашњу музику, бар ми, као васпитачи у вртићу, приближимо деци лепоту стихова Ршумовића и многих других дечјих писаца и песника.

Порука о томе да децу треба од малена уважавати, многим је у памћењу урезана кроз његове стихове: „Дете треба да посматраш, ал' му немој на пут стати, што га пре човеком сматраш, пре ће човек и постати“. То је још један кључ кроз коју је Ђорђевић тумачио Ршумовића и показао нам колико су детињство и поезија као уметност речи или језичка уметност значајни за васпитаче и децу.

Дозволите нам да поновимо: *да смо поносне и почастиоване што смо данас учествовале у овом културном чину који има врло сложене и вишеслојне поруке. Студентима желимо високе оцене, присутним професорима исказујемо поштовање а професору Ђорђевићу здравље и нове књиге*.

**Избор из предавања др Милоша Ђорђевића
после промоције његове монографије „Уметност Љубивоја Ршумовића“**

Поштоване колегинице и колеге, студенти, ћаци и професори,

Као професор књижевности, а предавао сам и реторику, знам за стару дилему: да ли у оваквим приликама написати текст или говорити из главе, напамет? Једни кажу, ако говорите напамет, испадне да сте паметнији и мудрији. Однос са публиком је бољи. Али, тада су речи јефтине. Други кажу, боље је да то што мислите напишете. Иако је контакт с публиком тежи, тада су речи скупље. Ја сам за ову другу теорију. *Написати значи бити одговорнији и вагати сваку реч и мисао.*

1.

Сведочили сте данас истину да је свака промоција књиге свечана прилика да се открије њена главна порука и средишња мисао критичара и писца о којем говори. Сведочили сте и напор аутора да у књизи открије оно *актуелно данас и вечито актуелно* о народу и српском језику на којем је књига написана. И он извире из манифестације *Март – месец српскога језика*. У епиграму „Касно увиђање“, велики песник М. Данојлић, који је писао и за децу, сабира своја стваралачка искуства и овако се обраћа матерњем језику:

*Схватих, целог се живота молећи
Матерњем језику као Богу
Да говорим не оно што желим рећи
Већ оно што речи хоће и могу.⁵*

2.

Као критичар живим са свешћу да припадам оном привилегованом кругу људи који се баве књижевношћу као језичком уметношћу. Изabraо сам и дао себи прилику да напишем прву научну монографију о писцу *дугог трајања*, какав је Љубивоје Ршумовић, и то не само у српској књижевности и култури. А бити у нечему први и најбољи увек је важно.

Дуго трајање значи вредност или бити велики писац. Чиме се то доказује да је Ршумовић велики писац? Његове су књиге продате у тиражу од преко милион и по примерака и налазе се у свим нашим букварима и читанкама. Књиге Бранка Ћопића су продате у осам милиона примерака. Душка Радовића су назвали Змајем посла Змаја. Ршум је после Змајевог Змаја нови Змај у српској поезији за децу. То је и мој основни суд и зато сам написао књигу са класичним и вредносним монографским насловом „Уметност Љубивоја Ршумовића“.

Ршумовић је мислио и тако писао – да су деца народ посебан. Матија Бећковић, његов исписник и велики реторичар, тим поводом казао је: „Само деца не престају да буду народ у време када је једино поштено и паметно бити

---

⁵ Милован Данојлић, *Обнова смисла*, Албатрос плус, Београд 2015, 224.

дете". Сви ви што ћете радити са децом и учити их језик и кроз језик да мисле. Имајте на уму да ћете радити са таквим народом. Ршум вас томе учи кад пева усвојивши педагошку доктрину енглеског филозофа и лекара и једног од најутицајнијих мислилаца XVII века, Џона Лока:

*Дете треба да посматраш
Али му немој на пут стати
Што га пре човеком сматраш
Пре ће човек и постати.*

И чули сте, моје студенткиње Милана и Катарина, то су усвојиле.

3.

Овом књигом желео сам да потврдим ту појаву *дугог трајања*. Песник Ршумовић је запливао у девету деценију живота и као писац има стварну и живу снагу, и за децу и за одрасле, и зато га ви изучавате. И зато сам га, пре више година, довео у школу да се сретне са вашим претходницима. Био је тај догађај за моје студенте и ову школу – прави празник.

Он има дух какав крију многи вама познати наслови његових сто књига, какви су: *Испеци на реци деци* или *Ма шта ми рече*, *Још нам само але фале*, *Фазони и форе*, на пример. Шта је у овим насловима песничко и деци занимљиво? Па то померање и продубљивање језика. За изреку *испеци на реци* сви знате. Али песник иде даље: помера је ка деци, јер су она народ посебан; јер тек треба бити одговоран пред децом за изговорене речи. А тек наслов *Ма шта ми рече* показује како Ршум улази у психу деце!

Или, да се присетимо његових антологијских песама, какве су: „Миш је добио грип“, „Вук и овца“, „Детињство“ и друге, које ћете обрађивати и певати у вртићима. Или стихови, попут ових:

*Седи српски песник крпи панталоне
Док му око главе метафоре звоне
Ћути српски песник пун балканске туге
Крпи панталоне пошто нема друге
Скрпи српски песник три шава на туру
И задужи вечност и српску културу.*

Тај дух, искричав, хуморан и сатиричан, игрив, сам са собом, са децом и одраслима и речима, драг и јасан и деци и одраслима, али критичан и ироничан – то је Љубивоје Ршумовић, популарни Ршум или Ера, који траје већ шест и по деценија као културно наслеђе у нашој култури. [...]

4.

Настављамо са анализом хумора као основне супстанце поезије и поетике Ршумовићеве. [...] Његова поезија за децу рађа смех, а „смех је сунце“ и „тера зиму с човекова лица“. И зато му деца певају, као ова ученица четвртог разреда што показује колико су јој важне његове песме и колико их познаје:

*И браћа што их не доносе роде
Знају да деца су украс света
И зато желим да Ршум зна
Колико га волим ја.*

Ви сте чули за изреке: *шабачка чивија* и *ваљевска подвала*, које откривају карактере људи неких наших крајева. Ужичани, из чијег соја је Ршум, познати су као Ере, а Ера је главни метењак наше народне поезије.

Сећате се оне приче кад је Еру ухватио хајдук, а он дозива друга и хвали се како је ухватио хајдука. Кад му овај каже да га пусти и доведе, Еро каже: „Пустио бих ја њега, али неће он мене“. О том духу ја говорим. Песник је тај дух наследио и неговао и отуда хумора код њега који радује децу.

Кад Ршумовић каже: „Ја долазим из детињства, тамо је мој завичај“, он заправо нуди кључ за разумевање и тумачење своје поезије. И ја сам тај кључ искористио за своју критику. Ако ви тако деци објасните детињство, много сте учинили за њих.

Монографија *Уметност Љубивоја Ршумовића* јесте моја поезија и истина као песника, научника и професора који је овде шест генерација учио ваше претходнике како да кроз књижевност васпитавају децу у вртићу, како да буду бољи људи и како да разумеју живот и да као васпитачи и сами буду бољи. „Свет који се може објаснити деци једини је несумњив и свет; остало је узалудни метафизички вапај, тескоба и мука духа“, каже поменути песник Данојлић.⁶

Две моје студенткиње сте видели и чули. Оне, сложићете се, плене својим духом, младошћу, оданошћу послу и одговорношћу доласком овде на мој позив. Доказују да наш посао није узалудан, јер долазе с радошћу у очима. И на факултету сам тако учио студенте: да мисле и преко књижевности схвате живот и богатије живе. Вама зато после оне поруке економисте, понављам велику мисао из библијских Соломонових прича, која треба да вас води и кроз студије и будући рад са децом и живот цели. Соломон каже:

*Учи дете путу којим треба да иде,
И када остари неће одустати од њега (22, 6).*

Ако не верујете мени, верујте *Светој књизи*. А учићете децу лако, ако се помогнете поезијом Ршумовом. Поезијом коју деца певају, с усхитом, радосно, у игри, као народ посебан, као да изван игре нема ничега. Као кад зажмуре што помисле да нестаје свет у мраку. [...]

5.

И овим вам кажем и показујем што добро знам, позивајући се и на Е. Хемингвеја: „Не постоји оданији пријатељ од књиге“, бар то је вредело и вреди у култури којој још припадамо. Књига је састављена од речи. А реч беше од Бога, не почетку стварања света и сама је Бог. Истина, деца се данас све више окрећу компјутеру који обликује њихову интелигенцију, и то треба да имате на уму. [...]

---

⁶ Исто, 36–41.

Велики писац романа *Старац и море*, у коме се човек сам бори са великом рибом и бескрајним морем, погледајте филм, казао је и ово: „Што су писци бољи, то мање говоре о ономе што су написали“ и опомиње ме да се зауставим. Зато се враћам на овај тренутак, на промоцију монографије као културни чин у месецу српскога језика, у нади да се не осећате као неко кога су овде привели, него да се осећате као на олтару радости стварања и нових сазнања, у тренутку у којем се мењате.

Ршумовић је певао у славу српског језика и кад каже: „И пашчад лају на матерњем језику“, он, као сарадник сунца, све каже. Вама који ћете учити децу у раном детињству помаже да разумете значај свога посла и језика као живе речи. Не каже се узалуд, да вас подсетим на мудрост народну: *Волови се држе за рогове а човек за реч*. Јер човек је реч.

А деца на почетку савладавају матерњи језик не знајући за правила и правопис. Мој трогодишњи унук Душан, док седамо за сто да ручамо, овако ми каже: „Деда, ту сам ја *први почео да седим!*“

Е то је поезија дечја и за децу. То зна Ршумовић. Мој Душан не каже *поклопац* већ *коклопац* и тако изазива општи смех у кући. На том смеху и игри језиком Ршум заснива своју поезију и поетику. Он воли децу онако како их и ви морате волети и, отварајући велику тему васпитања, зато пева овако:

*Лако је пруту да се соколи
Док бије децу њега не боли.*

Геније Никола Тесла је, у надахнућу, после читања *Фауста* Гетеовог, дела у којем човек продаје душу ђаволу, дела које је знао напамет, открио свој мотор наизменичне струје и рекао: „Ја не могу да улазим у описивање свог узбуђења“. Не могу а да не признам пред вама. С тим осећањем данас стојим пред вама, поштоване колегинице и колеге. Ово је *Та дивна свечаност / Тренутка / Сијам таква ме радост обузима*.

Нешто од тога су вам, говорећи о књизи и претерујући у похвалама, показале и приказале моје колегинице, и зато им исказујем благодарност. Подсећа ме овај тренутак на уводна предавања која сам одржао студентима овде или на пријем нове генерације студената, када је промовисана моја монографија „Андрејев свет“ и приручник „Књижевност за децу“, написан у сарадњи са колегиницом Љиљаном Келемен.

Већ поменути песник М. Данојлић, пишући расправу *Наивна песму*, коју, да бисте успешно разумели књижевност за децу и децу саму, треба да прочитате, каже: „Уметничку лепоту не треба поучавати истини, моралности и племенитости, пошто се она сама тим начелима и осећањима дубоко надахњује“.

[...]

6.

Ви можете, колегинице и колеге, бити у животу све, али ако не постанете личност, ништа сте и нисте успели. Пре двадесет и три века непознати песник је написао:

*Ни сјајно злато, у безнадном животу смртника тако ретко,
Ни дијамант, нити од сребра лежај, толико скупоцен и бљештав,
Ни благословена поља простране земље отежала од сопственог плода,
Не вреде колико сагласно мишљење ваљаних људи.*

[...]

7.

Како је и ред на крају овог малог предавања поводом књиге о Љубивоју Ршумовићу, по закону лепог васпитања и културе, коју, иако осиротела, Војводина као европска регија поседује, топло захваљујем вама, студентима, ђацима и грађанима, што сте ме слушали, беседницима о књизи, који су ме беспопштедно хвалили, и домаћину што је промоцију омогућио, јер сам, можда, заслужио и овом књигом. [...]

И сви ви [...] вођени радостима стварања и лепотом сазнања које откривају књига или школа, о којој је Ршумовић певао, афирмишући учење, радиност, другарство, човечност и љубав, на пример:

*Ау што је школа згодна,
Лечи лењост и самоћу,
К'о да ми је кућа родна,
Штета што не ради ноћу!*

*Кад нисам у својој школи,
Мене моја душа боли,
Нема оне дружине
Да делимо ужине.*

могли сте да се уверите са колико љубави и знања и жара, смисла и радости [...] је припремљен овај програм и какву духовну вертикалу он има [...].

Хвала свима. [...]

Извињавам се што је у мом предавању можда била пренаглашена педагошка нота и тон, али нисам могао другачије.

*Казано у Вршцу, 22. 3. 2024.
на промоцији књиге „Уметност Љубивоја Ршумовића“ (избор)*

Избор из казивања са Књижевног сусрета поводом обележавања манифестације „Март – месец српског језика“: промоција монографије др Милоша Ђорђевића „Уметност Љубивоја Ршумовића“, на основу инспиративног импулса од стране академика проф. др Грозданке Гојков, приредила др Ивана Ђорђевић у сарадњи са др Љиљаном Келемен Милојевић.

